

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 52/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kirjailijoiden toimeentulosta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Veronika Honkasalon /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 52 vp:

Miten hallitus arvioi vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen poiston, kirjojen arvonlisäveron noston sekä tekijänoikeuslain muutoksen kokonaisvaikutukset kirjailijoiden toimeentuloon?

Miten hallitus turvaa sen, että Suomessa on jatkossakin monipuolista ja moniäänistä suomalaista kirjallisuutta, miten kirjailijoiden toimeentulo huomioidaan valmisteilla olevassa kulttuuripoliittisessa selonteossa ja

miten hallitus vastaa äänikirjapalveluiden tuomaan haasteeseen kirjailijoiden toimeentulolle?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus tunnistaa suomalaisen taiteen ja kulttuurin ainutlaatuisuuden sekä kirja-alan erityispiirteet ja haasteet liittyen muun muassa digitaaliseen murrokseen. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on monipuolinen ja arvostettu taide- ja kulttuurielämä, joka on sivistysvaltion tunnusmerkki. Kulttuurilla on suuri merkitys kansalaisten resilienssille, kokonaisturvallisuudelle sekä kansalliselle yhteenkuuluvuuden tunteelle. Meillä kirjoitetaan ja julkaistaan monipuolista ja omaäänistä kirjallisuutta, joka on osa maailmankirjallisuutta.

Uusi tekijänoikeuslain 38 a §:ssä säädetty e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus parantaa kirjailijoiden toimeentuloa vastauksena alan digitaaliseen murrokseen. Toisin kuin lainauskorvaus, e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus ei perustu tekijänoikeuden rajoitukseen, vaan e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttö edellyttää edelleen kirjailijan lupaa.

Uudella korvausoikeudella hallitus on halunnut vahvistaa yhdenvertaisesti niin kirjailijoiden kuin kääntäjien, kuvittajien, säveltäjien, sanoittajien ja lukijoiden ansaintaa. Kyse on kulttuurituesta luovien alojen tekijöille. Kansainväliset sopimukset tai EU-lainsäädäntö eivät korvauksen maksamiseen velvoita.

Äänikirjapalvelut tekevät sopimukset oikeuksista ja niistä maksettavista korvauksista kustantajien kanssa. Suomessa regulaatiota ei perinteisesti ole käytetty markkinoiden sääntelyyn. Mainittu tekijänoikeuslain uusi kirjaus, jossa e-aineistojen kirjastokäytöstä maksetaan tekijöille korvausta, on valtion keino tukea tekijöitä kirjallisuuden digitaalisessa murroksessa.

Taiteilijoiden työttömyysturvaan on saatu parannusta viime vuoden alusta: tekijänoikeuskorvaukset eivät enää vähennä sovitellun työttömyysetuuden määrää. Myös odotettu yhdistelmävakuutus on etenemässä, kun hallitus valmistelee ehdotuksen yhdistelmävakuutuksesta, joka voisi tuoda ratkaisuja erityisesti freelancereiden, yksinyrittäjien ja palkkatyötä tekevien asemaan.

Hallitusohjelmaan kirjatun kulttuuripoliittisen selonteon valmisteleminen on aloitettu rivakasti ja monipuolisista kulttuuri- ja taidealan asiantuntijoista koostuva työryhmä tuntee hyvin muun muassa kirja-alan erityiskysymykset sekä taiteilijoiden tulonmuodostuksen ja sen haasteet. Kirja-ala on myös edustettuna työryhmässä. Selonteko valmistuu kesään mennessä ja eduskunta pääsee käsittelemään sitä jo tämän vuoden syksyllä. Kirja-alan erityiskysymykset liittyvät ennen kaikkea digitalisoitumiseen, ihmisten lukutottumusten muuttumiseen sekä kirjojen viennin rakenteisiin.

Vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen lakkauttaminen on yksi niistä kohteista, joihin säästöjä kohdistettiin vuodelle 2024 säästöavoitteisiin pääsemiseksi. Yleisten kirjastojen lakisääteinen tehtävä on ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa. Kirjastot käyttävät aineistohankintoihin sekä e-aineistokuluihin noin 29 miljoonaa euroa vuosittain. Kirjastojen tulee jatkossakin hankkia monipuolisesti kotimaista tieto-, kauno- ja lastenkirjallisuutta sekä selkokirjoja valikoimiinsa valtionosuudellaan. On myös muistettava, että selkokirjallisuuden tekemisen tuki säilyy edellisvuoden tasolla haastavista taloudellista ajoista huolimatta.

Hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus, jonka mukaan nykyiseen 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvat hyödykkeet siirretään 14 prosenttiin lukuun ottamatta sanoma- ja aikakauslehtiä. Toimenpiteen arvioidaan lisäävän vuositulosta verotuloa 205 miljoonalla eurolla. Valtiovarainministeriön vuoden 2023 verokartoituksessa arvioitiin tutkimuskirjallisuuteen perustuen, että mahdolliset veronkiristykset tulisi talouskasvun ja työllisyyden näkökulmasta kohdistaa arvonlisäverotukseen työn ja yrittämisen verotuksen sijaan. Alennetut verokannat välittyvät heikosti hintoihin ja hyödykkeestä riippuen vaikutukset kysyntään ja siten toimialan työllisyyteen ovat valtiovarainministeriön arvioiden mukaan vähäisiä.

Hallitus on sitoutunut hallitusohjelman mukaisesti edistämään luovien alojen kasvua ja kansainvälistymistä. Kirjallisuuden osalta tällä on suoria vaikutuksia myös kirjailijoihin ja heidän toimeentuloonsa. Hallitusohjelman mukaisia säästöjä kohdennettaessa tavoitteena on, että leikkaukset vaikuttaisivat mahdollisimman vähän suoraan taiteilijoihin tai taiteen tekemisen edellytyksiin.

Helsingissä 19. maaliskuuta 2024

Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala

VN/6868/2024-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: